

WASA DAGBLAD

Nr 15 Söndagen den 13 april 2025

ISSN 2954-2448

Vasa får 4-3 miljoner EU-pengar

Kom ihåg att rösta i dag!

Trafikparken öppnar den andra maj

Wasa Dagblad publicerar *Hårda tider*

Amazon siktar mot stjärnorna

Lustgasepidemi på kommande

WASA DAG- BLAD

Här finns vi:

vpress.ovh

26 sidor

Trumps åtgärder som nyvald president orsakar en katastrof i Afrika

Det började med ett penndrag. Ett signatur. En order. Inga fler pengar. Ingen mer hjälp. USA stänger kranen.

Och så, likt en dominoeffekt av död, började kontinenten att kollapsa.

Sjukhus i Malawi, Zambia, Moçambique – platser du aldrig tänkt på, platser Trump säkert inte kan hitta på en karta – stänger nu sina dörrar. HIV-medicin som hållit hundratusen vid liv tar slut. Virus muterar. Blir starkare. Resistent. Och virus respekterar inga gränser. Det skiter i pass, politik och MAGA-hattar. Det kommer att resa. Det kommer att döda. Inte bara här. Överallt.

Och det är inte bara HIV. Ebola ligger och väntar i djungeln. Apviruset lurar i trädtopparna. Sjukdomar som kunde stoppas med en bråkdel av USA:s militärbudget får nu fritt spelrum. För att spara pengar? För att göra Amerika rikt igen?

Men vänta, det blir värre.

De höga tarifferna. Handelskrig. Afrikanska länder som lever på export till USA får sina ekonomier krossade som glas under

en stövel. Bönder, fabriksarbetare, småföretagare – alla blir fattigare. Svälten kommer. Och svält är en långsam, grym mördare. Den tar barn först.

Det här är ingen olycka. Det är ett val.

Ingen kan kräva att USA ska betala för Afrika för evigt. Men att slita upp plåstret på en gång? Att lämna miljoner människor utan skyddsnät? Det är inte politik. Det är sadism. Det är som att skära av respiratorn på en patient mitt under operationen och säga ”lycka till”.

Och världen tittar på. Europa. Kina. Ryssland. Alla stirrar, men ingen rör

sig. Ingen fångar upp de fallande. För det är bara Afrika, eller hur? Bara några miljoner anonyma svarta kroppar.

Trump ler säkert nu. Han har hållit ett löfte. Sparat skattepengar. Hans väljare jublar.

Vad gör några miljoner döda i Afrika bara America blir rikt igen?

Bild: NASA

Photo Supplement

Naiset suomalaisessa taiteessa
1800-luvulla
Kvinnor i finländsk konst på
1800-talet
Woman in Finnish art in the
19th century

VASA

Vasa får 4,3 miljoner euro för hållbar stadsutveckling – Energi-huvudstaden i Norden är föregångare

FINLANDS ENERGIHUVUDSTAD Vasa har beviljats en betydande EU-finansiering på 4,3 miljoner euro för hållbar stadsutveckling. Bidraget från Europeiska kommissionen ingår i European Urban Initiative (EUI), ett program som stöder banbrytande lösningar för grön omställning. Av 110 ansökningar valdes endast 20 projekt ut – och Vasas Nordic Energy Capital-initiativ utmärkte sig som en förebild för hela Europa.

Varför är detta viktigt? Ett systemskifte för hållbar energi

Projektets totala budget uppgår till 5,4 miljoner euro, där EU står för 80 % av finansieringen. Vasa kommer att utveckla en digital tvilling av energisystemet som integrerar el och värme till en smart helhet. Detta möjliggör bland annat återvinning av spill-

värme från industrin och integration av förnybar energi, vilket gör Vasa till Europas första fullskaliga modellstad för cirkulär energi.

”Denna finansiering visar att vårt EnergyVaasa-ekosystem är en pionjär inom hållbar omställning,” säger Suvi Aho, strategichef i Vasa stad och projektledare. ”Vi utvecklar inte bara teknik – vi omdefinierar hur städer tänker på energi.”

Vad innebär projektet?

Digital tvilling av Vasas energisystem

Simulerar högtemperaturvärmepumpar och återanvändning av industriell spillvärme

Testar integration av förnybar energi i nätet

Hjälper industrier och hushåll minska kostnader och

utsläpp

Energiapp för medborgare

Ger invånare tillgång till satellit- och energidata i realtid

Ett interaktivt verktyg visualiserar värmeförluster i byggnader och nät

Främjar beteendeförändringar mot smartare energianvändning

Nordiskt samarbete

Projektpartners inkluderar Vasa universitet, Vasa El, EPV Energi, Merinova och 4H Finland, och kombinerar akademisk expertis, industri och medborgardeltagande.

Mer än pengar: Vasas globala profil stärks
EU-bidraget är inte bara finansiering – det är en erkännelse. ”Detta stärker Finlands position som ledare inom

hållbar stadsutveckling,” noterar Mervi Hemminki vid Arbets- och näringsministeriet. Vasas modell kan skalas upp i hela EU och fungera som mall för städer som strävar efter klimatneutralitet till 2030.

Vad händer nu?

2025–2026: Utveckling och test av digital tvilling

2027: Lansering av energiappen

2030: Fullskalig implementering, med potentiell EU-spridning

”Vår lokala energikompetens och Finlands rymdteknik ger oss ett unikt försprång,” säger Aho. ”Vi drömmer inte bara om en grön framtid – vi bygger den.”

Läs mera: [Vasa.fi](https://vasa.fi)

NYHETER

DENNA TIDNING KAN MAN LÄSA VAR SOM HELST

Denna tidning kan man läsa var som helst, som här vid Korsnäs hembygdsmuseum

RÖSTA I DAG!

Så fungerar röstningen på valdagen – här är vad du behöver veta

På valdagen öppnar vallokaler kl. 09.00 och stänger kl. 20.00. En viktig regel att notera är att röstningen inte får avslutas förrän alla som har anlänt före stängningstid har fått avge sin röst.

Varje väljare måste rösta i den vallokal som anges på deras röstkort. Denna information skickas till alla röstberättigade via post eller finns tillgänglig i Suomi.fi-tjänsten.

Se till att ta med dig ett godkänt ID-handling och ditt röstkort när du går för att rösta.

Källa: Valmyndigheten

AI

AI:s ljusa och mörka sidor – Gratis föreläsning i Vasa

MEDBORGARINSTITUTET

ALMA bjuder in till en intressant och kostnadsfri föreläsning ”Bra – Dålig AI” onsdagen 16.4.2025. Föreläsningen är finskspråkig. Evenemanget belyser artificiell intelligens mångfacetterade påverkan på vårt samhälle, med fokus på möjligheter, risker och etiska frågeställningar.

Tre experter, många perspektiv
Föreläsningen erbjuder insikter från tre framstående experter:

Johannes Sumuvuori (VD för Lingon och AI-specialist)

”AI som partner – kunskapens och kreativitetens dans”

Sumuvuori utforskar generativ AI:s betyden och integration i utbildning.

Elise Raittila (Muova Design Center)

”AI-etik – algoritmers baksidor”
Raittila diskuterar hur AI kan förstärka ojämlikhet och hur detta kan motverkas.

Sanna Peltonen (Muova Design Center)

”Österbottniska företags AI-resa”

Peltonen presenterar resultat från AI2Business-projektet om regionens företags AI-kompe-

tens.

Praktiska verktyg och EU-projektresultat

Evenemanget är en del av Muovas CHARLIE-projekt som arbetar mot algoritmiska fördomar. Besökare får ta del av lärmaterial för både företag och privatpersoner.

Praktisk information:

- Datum: 16.4.2025 kl. 18-19.30
- Plats: Medborgarinstitutet Alma, Raastuvankatu 31, festsal (3.vån)
- Språk: finska
- Pris: Gratis

Passar särskilt bra för:

- AI-intresserade

’ Företagsrepresentanter

- Lärare och utbildare

- Alla som reflekterar över teknik och samhälle

- AI förändrar arbete, lärande och vardagsliv. Denna föreläsning ger verktyg för att förstå dess möjligheter och utmaningar”, säger arrangören.

Läs mer: [Vaasa.fi](https://vaasa.fi)

VASA

Cykelglädje i Vasa! Stor cykeldag med kändisprofil kickstartar cykelsäsongen

Cykelglädje i Vasa! Stor Cykeldag med Kändisprofil kickstartar en Hela Sommaren av cykelläventyr!

Sätt fart på helgen och gör dig redo för en sommar fylld av cykelglädje! På lördag den 3 maj bjuder Vasa in till en sprudlande Cykeldag för hela familjen på torget, klockan 10–15. Dagens höjdpunkt? Ingen mindre än den cykelentusiastiske konferenciern och redaktören Mikko ”Peltsi” Peltola, som tar med Vasaborna på en inspirerande gemensam cykeltur!

Kände tv-profilen Mikko ”Peltsi” Peltola, vars passion för cykling är välkänd, kommer till Vasa torg för att sprida utflyktsstämning och dela med sig av sina bästa cykel-tips. Här får du chansen att slå dig ner med Peltsi över en rykande kopp sotpanna-kaffe och utbyta tankar om allt som rör sig på två hjul. Klockan 11 och 12 intar han scenen för att bjuda på sina bästa tips och underhållande berättelser från sina egna cykelläventyr.

Dagens huvudmål är att inspirera alla Vasabor att upptäcka glädjen i cykling och på så vis njuta mer av sin vackra hemstad och den friska utomhusluften. Evenemanget är ett perfekt tillfälle att damma av cykeln från vinterförvaringen, ge den en välbehövlig vårservice och tanka inspiration inför säsongens alla cykelturer.

Temat för dagen är ”Få cykeln i skick”, och på torget erbjuds en unik möjlighet att få en kostnadsfri genomgång av din cykels kondition. Under ledning av experter kan du även utföra mindre serviceåtgärder direkt på plats, så att din trogna följeslagare är redo för alla äventyr.

Följ med på en cykeltur

Miss inte chansen att ta med din egen cykel till evenemanget! Klockan 13.15 startar nämligen en gemensam och guidad cykeltur från torget, ledd av ingen mindre än Peltsi själv. Alla är varmt välkomna att delta i denna cirka fem kilometer långa och timmeslånga tur i lugnt tempo, där alla kan hänga med. Under färden görs stopp för prat och fotografering, vilket ger en extra social dimension till upplevelsen.

Cykelturen slingrar sig fram längs Vasas vackra strandlandskap och ger ett fantastiskt tillfälle att uppleva staden från ett helt nytt perspektiv. Rutten är inte helt spikad i förväg – du har nämligen chansen att påverka den genom en omröstning på Vasa stads Instagramkonto innan evenemanget!

Aktiviteter för alla åldrar och smaker!

Torget kommer att vibrera av roliga aktiviteter för hela familjen, oavsett om man är en färdhare eller föredrar lugnare sysselsättningar. Mera info: vaasa.fi

MALAX

Malax prisas för banbrytande arbete med motion och välmående – ”Rörelseglädje för alla åldrar”

I EN TID DÄR STILLASITTANDE och ensamhet blir allt större folkhälsoproblem, visar Malax kommun vägen framåt. Nu har deras långsiktiga och innovativa satsning på motionsfrämjande arbete belönats med Österbottens välfärdsområdes första Välmåendegärningspris – ett erkännande för en verksamhet som inte bara får fler att röra på sig, utan också bygger gemenskap och förebygger ensamhet.

”Vi har gjort helt rätt”

Priset delades ut under seminariet Hur mår Österbotten?, där Malax kommun hyllades för sitt helhetsgrepp kring rörelse och hälsa.

– Det känns jättefint att få detta erkännande. Vi har en fantastisk engagerad personal som sprider rörelseglädje till alla åldrar, säger en stolt kommunidirektör Jenny Malmsten.

Välfärdschef Ann-Christine Holtti tillägger:

– När man satsar på något nytt är det alltid spännande att se resultaten – och nu vet vi att vi har tänkt rätt.

Motion på alla nivåer – från småbarn till seniorer

Malax har skapat en unik modell där alla invånare, oavsett ålder eller fysisk förmåga, ges möjlighet att röra på sig. Bland de framgångsrika insatserna finns:

□ Anpassade motionsgrupper – Särskilt anpassade för dem som inte klarar av vanliga träningspass.

□ Motionsrådgivare – Två för seniorer och en för barn/unga, med både individuella besök och gruppaktiviteter. Varje vecka deltar cirka 150 äldre i verksamheten.

□ Rörelsecoacher i förskolan – Småbarnen får med sig rörelsevanor redan tidigt, och förskolor har tillgång till lådcyklar för ökad rörlighet.

□ Skol-PT och ”Skolor i rörelse” – Elever med behov kan få stöd via skolhälsovården.

□ Årlig motionskampanj – ”I form för livet” lockar den vuxna befolkningen till ökad aktivitet.

”Förebygger ensamhet och stärker gemenskap”

Prisjuryn, bestående av sektordirektörerna Pia-Maria Sjöström, Erkki Penttinen och Heidi Kotanen, lyfte fram Malax starka samarbete med olika aktörer – inklusive välfärdsområdet självt.

– Deras arbete gör inte bara invånarna mer rörliga, det skapar också möten och minskar ensamhet, säger Sjöström.

En investering för framtiden
Malax har under tio år satsat på rörelseprojekt, och nu börjar man se de långsiktiga effekterna. Allt från föreningsbidrag till specialutbildad personal visar att hälsa och gemenskap prioriteras högt.

– Det här är inte bara en belöning, utan en bekräftelse på att vi är på rätt väg, avslutar Malmsten.

Vill du veta mer?

Besök Malax kommuns hemsida eller följ deras inspirerande arbete på sociala medier.

Bild: Santeri Viinamäki
Creative Commons Attribution-Share Alike 4.0

EU

Goda nyheter för producenterna! EU-åtgärder stärker rättvis konkurrens och stöder Jordbruket

Ljus i tunneln för jordbruksproducenter runt om i Europa! Europeiska unionen tar nu betydande steg för att säkerställa en rättvisare verksamhetsmiljö i livsmedelskedjan.

Ett nytt kommissionsförslag syftar till effektivare övervakning och samarbete för att bekämpa otillbörliga handelspraxis.

Europaparlamentarikern och vice ordförande för Renew Europe-gruppen, Anna-Maja Henriksson (SFP), ser initiativet som mycket positivt. Hon betonar att en stark och välfungerande inre marknad gynnar alla, även producenterna.

”Det är av yttersta vikt att stärka producenternas ställning i livsmedelskedjan. Därför är det glädjande att EU nu satsar ännu mer på att säkerställa att övervakningen av otillbörliga handelspraxis fungerar i alla medlemsländer,” säger en nöjd Henriksson.

Europeiska kommissionens nya förslag till förordning fokuserar på att förbättra samarbetet mellan medlemsstaternas tillsynsmyndigheter. Målet är att dra nytta av myndigheternas erfarenheter och stärka genomförandet av åtgärder mot otillbörliga handelspraxis. Henriksson har utsetts till skuggrapportör för Renew Europe-gruppen i ärendet, vilket ger henne utmärkta möjligheter att påverka slutresultatet.

”Det är avgörande att den inre marknaden fungerar smidigt även ur våra producenters synvinkel! Myndigheterna måste inte bara övervaka, utan också aktivt stödja producenter och mindre företag i att identifiera orättvisa handelspraxis och uppmuntra dem att anmäla sådana,” betonar Henriksson. Källa: SFP

DRAGSVIK

Glädjande nyheter för beväringar från Österbotten! Stora investeringar stärker Nylands brigad i Dragsvik

Ett tydligt tecken på framåtanda och ökad säkerhet! Regeringen har nyligen fattat viktiga beslut som innebär betydande satsningar på Finlands försvar, och i fokus står bland annat Nylands brigad i Dragsvik, en plats välbekant för många österbottniska beväringar,

RKP:s ordförande och undervisningsminister Anders Adlercreutz uttrycker stor tillfredsställelse över besluten, och lyfter särskilt fram de positiva effekterna för Nylands brigad.

”Finlands försvar utvecklas och moderniseras i snabb takt – och Nylands brigads roll blir allt viktigare. Det är mycket välkommet att Dragsviks kasern

21 med omgivningar nu rustas upp för att möta dagens och framtidens behov,” konstaterar en entusiastisk Adlercreutz.

Nylands brigad har länge varit en central aktör i det internationella försvarssamarbetet. Redan innan Finlands NATO-medlemskap var samarbetet med Sverige starkt, och nu, med det intensifierade samarbetet även med amerikanska styrkor, har prikadens roll inom försvarsmakten ytterligare stärkts.

”Nylands brigads betydelse i det internationella samarbetet har varit stark under lång tid. Samarbetet med Sverige var tätt redan före NATO-inträdet, och nu har även samarbetet med USA:s styrkor lyft Nylands brigads roll inom försvarsmakten,” betonar Adlercreutz.

I början av april tog regeringen ett strategiskt beslut om att öka försvarsanslagen till minst tre procent av BNP före 2029. Utöver satsningar på själva försvarsmakten kommer även

civildförsvaret att utvecklas och den inre säkerheten att stärkas.

”Finländarna kan känna sig trygga. Regeringen fattar de nödvändiga besluten för att vi ska kunna fortsätta leva i ett säkert och fritt fosterland,” försäkrar Adlercreutz.

Dessa investeringar i Nylands brigad är ett tydligt bevis på regeringens engagemang för att trygga landets säkerhet och stärka dess försvar i en komplex omvärld.

Upprustningen av Dragsvik är inte bara en investering i infrastruktur, utan också i personalens välbefinnande och i förmågan att bedriva modern och effektiv försvarsverksamhet. Det är en positiv utveckling som stärker Finlands position som en ansvarsfull och säkerhetspolitiskt medveten nation.

Källa: SFP

WÄRTSILÄ

Wärtsilä stärker Finlands gröna framtid med två stora bioLNG-anläggningar, varav den ena ligger i Nurmo

WÄRTSILÄ har valts till leverantör av produktionssystem för bio-LNG till två revolutionerande biogasprojekt. Anläggningarna som St1 Biokraft och Valios samföretag Suomen Lantakaasu Oy utvecklar kommer att omvandla jordbruksavfall till 25 ton rent biobränsle per dag, vilket är tillräckligt för att driva hundratals miljövänliga lastbilar och minska mejeriernas koldioxidavtryck.

Från jordbruksavfall till framtidens bränsle

Nurmo- och Kiuruvesi-verksamhetsställen (planeras till 2026): □□ Omvandla gödsel och matavfall till förnybart bioLNG-bränsle □ Produceerar luktfri biogödsel för lokala bönder (sluter näringscykeln) □ Möjliggör biogaseldad trafik i hela Finland □ Minska utsläppen från mjölkproduktionen genom att ta itu med koldioxidutsläppen från både jordbruk och transporter

”Det här partnerskapet kombinerar vår biogasekspertis med Finlands starkaste aktörer inom hållbart jordbruk”, säger Magnus Folkelid, Vice President, Biogas Sales, Wärtsilä. ”Varje fabrik är en byggsten för

utfasning av fossila bränslen, transport och jordbruk.”

Varför är detta viktigt?

Dubbel effekt: Minskar metanutsläpp från gödsel och ersätter diesel i lastbilar

Beprövad teknologi: Wärtsiläs system är redan i framgångsrik drift i Skandinavien

Komplett lösning: Inklusivt 300 m³ lagringstankar och exportstationer

Lokala fördelar: Partnerskap inom cirkulär ekonomi med finländska jordbrukare

”De här anläggningarna är utgångspunkten för Finlands nationella biogasnät”, säger Leena Helminen, verkställande direktör för Suomen Lantakaasu. ”Wärtsiläs erfarenhet säkerställer att vi producerar tillförlitliga och storskaliga gröna bränslen.”

I och med byggstarten närmar sig Finland sitt mål om klimatneutralitet 2035 – en lastbilslast med rent bränsle i taget.

Bildtext: Wärtsilä Gas Solutions kommer att leverera och installera lösningar för produktion av bio-LNG till två stora biogasprojekt i Finland. © Wärtsilä Gas Solutions

VASA

Vasa innerhamns vinterbad stänger efter påsk

VINTERBADET VID INRE HAMNEN stänger efter påsk under vecka 17. Stadens grönområdesservicechef Jarmo Latvala förklarar att stängningen hänger ihop med den kommande sommarsäsongen och önskan att förhindra eventuellt hårigheter.

– I maj blir vädret ofta soligare, och det blir mer folk vid stränderna. Vi stänger badet för att bevara det i gott skick till nästa vintersäsong, säger Latvala.

Bro tas bort – uppvärmning inför nästa vinter

Gångbron som leder till vinterbadet vid Sandviksgatan kommer att avlägsnas samtidigt. Exakt stängningsdag är ännu inte känd.

Förra vintern gick lugnt till vid vinterbadet utan hårigheter, och besökarnas feedback har varit positiv. Inför nästa säsong

har det redan gjorts förbättringar: trapporna ska utrustas med värmeelement som håller de översta stegen isfria i kyla.

– Uppvärmningen gör vinterbadet säkrare och bekvämare, tillägger Latvala.

I höst öppnas vinterbadet igen

Vasa innerhamns bastubad öppnades i december 2023 och har varit en omtyckt gratis friluftsanläggning under vintern. En ny badsäsong börjar igen i höst när temperaturerna sjunker.

Med bron och vinterbadets tillfälliga försvinnande rekommenderar stadens grönområden sommarbad vid Vasas badstränder istället.

Läs mer: vasa.fi

VECKANS KONSTUPPLEVELSE

Magnus Enckell

1870-1925

Arne Cederholm ja malli - Arne Cederholm med modell - Arne Cederholm with a Model, 1905

Kansallisgalleria - Nationalgalleriet - Finnish National Gallery

EVENEMANG

TIKANOJA

Utställningen som täcker den mäterliga natur- och porträttfotografen Eero Järnefelts (1863–1937) hela karriär visas fram till 25.5.2025 på Tikanojas konstmuseum – så det finns fortfarande gott om tid.

Järnefelt har anknytning till Vasas stad och med att hans far Alexander var landshövding i Vasas län 1888–1894. Alexander bodde på Strandgatan och familjen hyrde Tottesunds gård i Maxmo somrarna 1891–1892. Eero Järnefelts syster Aino gifte sig där med Jean Sibelius.

Utställningens kurator är Ateneums intendent Timo Huusko och utställningen på Tikanojas konstmuseum har producerats av Konstmuseet Ateneum / Finlands Nationalgalleri i samarbete med Vasas museer.

LILLA TEATERN, HELSINGFORS

Musikalen Katrina
Ifall man inte hann se denna banbrytande musikal på Wasas Teater så går det bra att resa till Helsingfors och se den där:

Föreställningar:

25.4 kl 18.30

26.4 kl 18.30

29.4 kl 18.30

30.4 kl 18.30

2.5 kl 18.30

3.5 kl 18.30

”Den unga Katrina lockas av kärleken att flytta från Österbotten till Åland för att bli sjömanshustru. Trots att hon blir lämnad ensam, lyckas hon gång på gång med ren viljekraft kliva över och besegra varje hinder som ödet ställer i hennes väg”.

<https://hkt.fi/esitykset/katrina/>

ATENEUM

När Ateneum öppnar dör-

rarna till utställningen Gränsöverskridarna den 7 mars 2025, bjuds besökarna in till en fascinerande resa genom tid och rum. För första gången samlas verk av de modiga kvinnor som, trots sin tids begränsningar, korsade geografiska och sociala gränser för att skapa konst.

Bland de framträdande namnen finns två konstnärer från Vasas stad – den djärva landskapsmålaren **Fanny Churberg** och den skickliga porträtt- och genremålaren **Alexandra Frosterus-Sältin**.

STUNDARS

17.4.25

Påskpromenad i museibyn
Stundars museiområde: en guidad påskpromenad bland stugorna på torsdagarna i april, kl. 13 på svenska, kl. 14 på finska, samt kl. 15 på engelska.
www.stundars.fi

STUNDARS

24.4.25 kl 18

Gården vi ärvde

Föreläsning:

Den österbottniska gårdens byggnader och historia
Ruusa Viljanen Rossi (arkitekt/byggnadsantikvarie)

Ruusa Viljanen Rossi föreläser om den österbottniska byggnadskulturen och dess ursprung. Varför ser våra gårdar ut som de gör? Hur har de utvecklats och vilka byggnader fanns traditionellt på en gård? Avgift 10 € (inkl. kaffeservering)

Anmälan senast 22.4 på <https://forms.office.com/e/FTk-Tc8zQ0G> eller till tfn 044 7635277

www.stundars.fi

Vaasa-Vasa Baroque

Su / Sö 27.4 klo / kl. 17.00

Stadshusets festsal

Händel ja Roman Lontoossa –

Händel möter Roman i London
Kajsa Dahlbäck, sopraano / sopran

Drottningholms barockensemble (SWE)

<https://vaasabaroque.com/>

VASA KÖRFESTIVAL XXXI

22-24.5.2025

Vasas Körfestival är ett inter-

nationellt storevenemang för körmusik. Sångarsångens glada och sociala avslutningsfest är öppen för alla körer.

STUNDARS

1.5.25 kl 12

Förstamaj på Stundars

Stundars firar vårens antågande med en förstamajfest på torsdagen kl. 12–15.

Musikprogram utanför restaurang Hemmer, med sång och olika stilars orkestrar.

Kl. 12:30 Solf blåsorkester

Kl. 13:15 Wasas Gospel

Kl. 14:00 Johanna Lönngren och Pröva på folkmusik

www.stundars.fi

MUSIKFESTSPELEN I ILMOLA

(ILMAJOKI)

”STORA OFREDEN 1713-1721”

6-15.6.2025

”Denna mäktiga och aktuella opera tar hatets år och våra förfäders öden tillbaka till Kyrö älvs stränder.

Big Wrath är en skakande och närande berättelse om familjeband, moderskärlek, uthållighet och kraften i samarbete under en tid, när Rysslands brutala anfallskrig mot Finland brände ner Österbotten till svart jord.”

www.musiikkijuhlat.fi

AMOS REX Helsingfors

12.6.25

GRATIS inträde hela Helsingfors-dagen

www.amorex.fi

NÄRPES TEATER

”Maskinisterna”, en pjäs om Bröderna Wickström och deras motorfabrik. med manus och regi av Erik Kiviniemi.

Urpremiär 28.6.25 klo 19

Andra föreställningar:

1.7 kl 19

3.7. kl 19

7.7. kl 19

8.7. klo 19

10.7 kl 19

13.7. kl 17

15.7. kl 19

16.7. kl 19

17.7. kl 19

19.7. kl 19

KASKÖ MUSIKSOMMAR

9-12.7.25

Festival för klassisk musik i

Finlands minsta stad.

”Havets närhet, Kaskö stads historia, tvåspråkigheten, den vackra trähusmiljön”

Konstnärliga ledare Anna-mari och Samuli Peltonen

LOCHTEÅ KYRKOMUSIKFESTSPEL

22-27.7.25

Kyrkomusik från tusenåriga traditioner

www.kirkkomusiikkijuhlat.fi

MUSIKFESTSPELEN KORSHOLM

23.7.–30.7.2025

Över hundra artister från hela världen samlas i slutet av juli för en vecka fylld av musik och gemenskap.

I år firar Korsholms musikkfestival sitt 43:e år med ett brett och mångsidigt program med temat ”Broar” och undertemat ”Resa tillsammans”.

Festivalen erbjuder allt från klassisk musik och tango till folkmusik, barnkonserter och – för allra första gången – balkansmusik

RITZ

25.7.25 kl 19

MARI PALO – TANGO

En av Finlands mest eftertraktade sopraner dyker ner i tangos värld.

Korsholm Music Festival

VASA STADSHUS

27.7.25

CONCERT ROYAL

Amélie goes to Belgrad and friends

Korsholm Music Festival

VAAASA FESTIVAL

31.7 – 2.8.2025

Vaasans sisäsätama

K18

<https://vaasafestival.fi/>

KONSTENS NATT

14.8.2025

”Jag hoppas att vi ses igen på Konstens natt nästa år”

<https://www.vaasa.fi/koe-ja-nae/kulttuurivaasasaja-seudulla/taiteiden-yo/>

AMOS REX Helsingfors

14.8.25

GRATIS inträde kl 18-23 under

METVIKENS TRAFIKPARK

Vasa i miniatyr öppnar portarna – populära trafikparken i Metviken redo för en ny säsong!

Gör er redo för fartfyllda äventyr och lekfullt lärande! Den omåttligt populära barntrafikparken i Metviken slår upp portarna på nytt den andra maj och bjuder in till en sommar full av trafikskoj.

Efter fjolårets succé, där den intelligande pumptracken redan lockat mängder av besökare, är det nu dags för den unika trafikparken att återigen välkomna barn och deras familjer. Från och med den andra maj och fram till slutet av september kan unga trafikanter mellan 6 och 12 år susa fram på den 640 meter långa banan med gokart eller cykel. För de allra yngsta, 4–6 år, finns möjligheten att åka trampbil med en stöttande förälder vid sidan.

Men det är inte bara farten som lockar. Längs banan väntar en fascinerande upptäcktsfärd genom ett miniatyr-Vasa. Inte mindre än tolv noggrant återskapade modeller av stadens ikoniska byggnader, som stadshuset, vattentornet och järnvägsstationen, kantar vägen. Här finns även salutorget, rondeller, trafikljus och plankorsningar – allt för att skapa en så autentisk stadsupplevelse som möjligt i barnvänlig skala.

“Metvikens trafikpark är som Vasa i miniatyr och erbjuder både barn och vuxna en underbar miljö för att lära sig trafik och ha roligt”, konstaterade servicechef Jarmo Latvala vid fjolårets invigning, och parken lever verkligen upp till det löftet.

Under vardagar är parken öppen för allmänheten mellan klockan 12 och 18, och under helgerna mellan 12 och 16. Förmiddagarna är reserverade för bokade grupper från skolor och förskolor, där professionell personal från Vasa stads ungdomstjänst guidar barnen genom trafikregler och säkerhet.

Varje körtur inleds med en kort säkerhetsgenomgång, och det finns avgångar var 30:e minut. Med 36 gokarts och cyklar, samt till och med miniatyr av Lifti-bussen, finns det gott om fordon för alla.

Och missa inte den intelligande 1000 kvadratmeter stora pumptracken, som inbjuder till spännande åkning med skateboard, sparkeykel eller BMX!

Miss inte chansen att uppleva Vasa på ett helt nytt och lekfullt sätt! Välkommen till Metvikens trafikpark den andra maj!

MIKROPLASTER

Floder i fara: Den dolda plastkrisen som hotar våra sötvattensmiljöer

EN TYST FLODVÅG AV PLAST stryker våra floder – och det vi ännu inte vet kan förstöra livet under ytan.

I årtusenden har floder varit mänsklighetens livsnerv. De har försett oss med vatten, föda, transportvägar och energi. Men idag står de inför ett hot vi knappt ser – och knappt förstår. Plastföroreningar i floder är ett växande miljöhot som hittills hamnat i skuggan av den mer välkända plastproblematiken i haven. Nu varnar forskare: floder är ännu mer sårbara – och vi vet förvånansvärt lite om omfattningen.

En ny banbrytande rapport av forskarna Jean François Ghiglione och Alexandra ter Halle lyfter fram allvarliga kunskapsluckor i vår förståelse av plastens påverkan på sötvattensmiljöer. Samtidigt ifrågasätter de om våra nuvarande sätt att mäta risker över huvud taget fungerar i dessa komplexa ekosystem.

Mikroplast – en osynlig invasion

Forskningen är entydig: plast finns överallt i floderna. Från

synliga plastflaskor till mikroskopiskt små plastfragment – så kallade mikroplaster. Men här uppstår snabbt ett problem. Det saknas enhetliga metoder för att mäta plastpartiklar, vilket gör det omöjligt att jämföra studier från olika delar av världen.

Vi vet inte ens var plasten kommer ifrån. Kommer den främst från stadsområden? Från nedbruten makroplast? Eller från industriutsläpp? Forskningen famlar fortfarande i mörker.

Floder är inte hav – så varför behandlar vi dem likadant?

Många metoder för att analysera plastföroreningar har utvecklats för marina miljöer. Men floder betar sig helt annorlunda. Snabbare strömmar gör att plasten förflyttas blixtnsabbt. Vattennivåerna varierar dramatiskt med väder och årstid. Översvämningar kan på ett ögonblick skölja ut tonvis med plast nedströms.

Dessutom kan mikroplaster gömma sig i ler- och sandavlagringar på flodbotten, vilket gör dem svåra att upptäcka med traditionella provtagningsmetoder. "Vi

försöker mäta en kris med verktyg som inte är gjorda för floder," konstaterar Ghiglione.

Livet i floden – ett laboratorium för plastens effekter

I laboratorier har man kunnat visa att fiskar, insekter och mikroorganismer äter mikroplast. Men vad händer på längre sikt? Kan det orsaka sjukdomar? Påverka tillväxten? Rubba hela näringskedjor? Vi har ännu inte svar på dessa grundläggande frågor.

Det är också oklart om plasten ackumuleras uppåt i näringskedjan. Kan mikroplast som äts av plankton i slutändan hamna på våra egna tallrikar via fisken? Forskningen är fortfarande i sin linda – och det gör hotet än mer oroande.

Tre centrala problem bromsar utvecklingen

För det första saknas en global standard för provtagning. Vissa forskare mäter bara makroplast, andra enbart mikroplast. Ett nytt ISO-standardförslag kan förbättra situationen – om det antas brett.

För det andra förändras flodmiljöer snabbt. Många studier genomförs under lugna förhållanden – men en enda storm kan föra med sig enorma mängder plast. Därför behövs realtidsövervakning med hjälp av sensorer, satelliter och drönare.

För det tredje vet vi fortfarande nästan ingenting om de långsiktiga effekterna. Labbstudier pågår i veckor – men plasten stannar kvar i miljön i hundratals år. Vi behöver studier som pågår i decennier för att förstå vad som händer med floder, djur och människor över tid.

Konsekvenserna är potentiellt katastrofala. Många städer hämtar sitt dricksvatten från floder – och om mikroplaster når dessa källor, vad betyder det för vår hälsa? Om plankton äter plast, fisken äter plankton och vi äter fisken – är vi i slutändan i färd med att förgifta oss själva?

Plastkrisen finns inte bara i världshaven – den finns i floderna vi dricker ur, fisken vi äter och vattnet vi behöver för att överleva. Frågan är inte om vi har råd att agera – utan om vi vågar låta bli.

KLIMATFÖRÄNDRINGEN

Copernicus: Mars 2025 var den varmaste marsmånaden någonsin i Europa – en klimatkris som urartar

EN PLANET I BRAND: Europas varmaste marsmånad i historien. Senaste data från Copernicus Climate Change Service (C3S) bekräftar det många fruktat: Mars 2025 var den varmaste marsmånaden någonsin i Europa, vilket slog tidigare rekord och fördjupar farhågorna om en accelererande klimatkris.

Globalt sett var mars 2025 den näst varmaste marsmånaden någonsin, med en genomsnittlig lufttemperatur vid ytan på 14,06°C – 0,65°C över genomsnittet för 1991-2020 och en skrämmande 1,60°C över förindustriella nivåer. Även om månaden var 0,08°C kallare än rekordvarma mars 2024, var den ändå marginellt varmare (+0,02°C) än den tredje varmaste marsmånaden (2016).

Men den mest alarmerande upptäckten? Detta är den 20:e månaden av de senaste 21 då den globala temperaturen översteg 1,5°C jämfört med förindustriell tid – en kritisk gräns som forskare varnar kan utlösa irreversibla klimatomslag.

Europa i centrum: En kontinent som hettas upp

För Europa var mars 2025 historisk. Medeltemperaturen över europeisk mark nådde 6,03°C, en chockerande 2,41°C över genomsnittet för 1991-2020. De hårdast drabbade

områdena inkluderade Östeuropa och sydvästra Ryssland, där temperaturerna sköt i höjden långt över säsongsnormala nivåer.

Samantha Burgess, Strategic Lead for Climate vid ECMWF, konstaterade:

”Mars 2025 var den varmaste marsmånaden för Europa, vilket återigen visar hur temperaturerna fortsätter att slå rekord. Det var också en månad med kontrasterande nederbördsextrimer – vissa regioner upplevde sin torraste marsmånad någonsin, medan andra hade sin våtaste på minst 47 år.”

Denna klimatiska pendling mellan extrem torka och översvämningar blir det nya normala, vilket destabiliserar jordbruk, ekosystem och samhällen.

Arktis i kris: Rekordlåg havsis
Medan Europa stekte, tog Arktis ännu ett hårt slag. Vintertäckningen av havsis nådde ett rekordlåg värde, vilket fortsätter ett decennielångt nedåtgående trend. Förlusten av reflekterande is accelererar den globala uppvärmningen, eftersom mörkt havsvatten absorberar mer värme – en farlig återkoppling.

Forskare varnar för att utan akuta åtgärder kan Arktis vara isfri under somrarna inom decennier, med ka-

tastrofala konsekvenser för globala väderförhållanden, havsnivåer och biologisk mångfald.

Varför detta är viktigt: Vi lever i en klimatnödsituation

1,5°C är inget mål mera – det är en gräns vi redan överskridit

Parisavtalet syftade till att begränsa uppvärmningen under 1,5°C, men vi leker redan med elden.

20 av de senaste 21 månaderna överskred denna nivå, vilket betyder att vi befinner oss på okänt territorium.

Extremväder är det nya normala

Torkor, översvämningar, skogsbränder och värmeböljor är inte längre undantag – de är standard.

Europas skogsbrandssäsong startar tidigare och varar längre, medan Medelhavsländerna står inför allvarliga vattenbristproblem.

Arktis kollaps kommer att påverka alla

Smältande is stör jetströmmen, vilket leder till långvariga värmeböljor och kraftiga köldknäppar.

Stigande havsnivåer hotar kuststäder världen över, från Miami till

Mumbai.

Handlingsuppsmaning: Vad måste göras?

Copernicusrapporten är inte bara ännu en klimatvarning – det är en skrällande varningsklocka.

☐ Avveckla fossila subventioner – Regeringar pumpar fortfarande miljarderna in i olja och gas medan förnybar energi väntar på finansiering.

☐ Snabba på övergången till förnybar energi – Sol- och vindkraft måste ersätta kol och gas inom år, inte decennier.

☐ Inför striktare klimatpolitik – Koldioxidskatter, avskogningsförbud och bindande utsläppsmål är icke förhandlingsbara.

☐ Förbered för det oundvikliga – Även om utsläppen stoppas idag, kommer inbyggd uppvärmning garantera fler extremväder. Städer måste anpassa sig nu.

Det här årtiondet avgör vår framtid

Vi slår inte bara rekord – vi förstör vår planet. Om mars 2025 är en indikation på vad som komma skall, blir 2020-talet det årtionde som avgör om vi undviker klimatkatastrof eller störtar in i oföränderligt kaos.

Tiden för halvmesyser är förbi. Tiden för handling är nu.

HELENBE SCHJERFBECK

Helene Schjerfbeck-utställning anländer till Metropolitan Museum of Art i New York – ett historiskt första för finsk konst

Ateneum Konstmuseum | Nyheter |
2 april 2025

EN MILSTOLPE i finsk konst-historia närmar sig när Helene Schjerfbecks verk kommer att visas på Metropolitan Museum of Art (The Met) i New York från den 5 december 2025 till den 5 april 2026. Detta är första gången som en finsk konstnär får en egen utställning på ett av världens mest prestigefyllda konstmuseer. Utställningen är resultatet av ett långsiktigt samarbete mellan Ateneum Konstmuseum och initiativet Klassikot maailmalle (Klassiker till världen), med stöd från Jane och Aatos Erkkö Stiftelse.

En dröm som går i uppfyllelse för finsk konst

”Detta är en dröm som går i uppfyllelse – inte bara för mig utan för hela den finska konsten. The Met är i en klass för sig, och det är en otrolig ära att Helene Schjerfbecks verk kommer att pryda dess väggar,” säger Anna-Maria von Bonsdorff, direktör för Ateneum Konstmuseum.

Utställningen omfattar Schjerfbecks (1862–1946) hela karriär, från hennes tidiga akademiska verk till hennes introspektiva självporträtt från senare år. Över 60 verk kommer att visas, inklusive porträtt, stilleben och landskap, med ikoniska verk som Konvalescenten (1888), Sömmerskan (1905) och en serie självporträtt. En särskild höjdpunkt är Spets-

Helene Schjerfbeck: Självporträtt med svart bakgrund (1915). Finlands Nationalgalleri / Konstmuseet Ateneum, Hallonblads samling. Bild: Finlands Nationalgalleri / Yehia Eweis.

kragen (1920), som The Met förvärvade 2023 – det första verket av en finsk konstnär i museets samling.

Internationellt samarbete och samtidskonst i fokus

Utställningen kommer att visas i The Mets Robert Lehman Wing, kuraterad av Dita Amory, med Anna-Maria von Bonsdorff som konsulterande kurator. En omfattande utställningskatalog, inklusive en essä av von Bonsdorff, kommer att publiceras i samband med utställningen.

Vid sidan av Schjerfbecks retrospektiv kommer även finsk samtidskonst att stå i

centrum i New York. Utställningen Remix the Archive (maj–juni 2025) kommer att presentera generativ konst skapad med öppna data från Finlands Nationalgalleri, inklusive det prisbelönta verket Loom of Reality av Ilmo och Aarni Kapanen.

Finsk konst når ut till världen Schjerfbecks verk har tidigare fascinerat internationella publik, med en hyllad utställning på Royal Academy of Arts i London 2019 och en turné i Japan och Tyskland 2014–2016.

Projektet Klassikot maailmalle fortsätter att föra finska

mästare till en global publik: en Pekka Halonen-utställning öppnar på Petit Palais i Paris i november 2025, efter den nyligen avslutade Akseli Gallen-Kallela-utställningen på Belvedere Museum i Wien.

Vem var Helene Schjerfbeck?

Schjerfbeck utvecklade en distinkt modern stil där hon rensade bort onödiga detaljer från sina målningar. Hennes självporträtt – målade från ungdom till ålderdom – avslöjar en djup konstnärlig resa. Ateneum har världens största Schjerfbeck-samling, med över 200 verk.

BÖCKER

HISTORISK LITTERATUR

Karl August Tavaststjerna: Adelsman

En romantiker i de hårda tidernas virvelvind

Hårda tider publiceras av Wasa Dagblad

KARL AUGUST TAVASTSTJERNA, den finlandssvenska litteraturens kontroversiella och stora stjärna, föddes 1860 i en adlig familj i kommunen S:t Michel. Redan i sin barndom fick hon uppleva överklasslivets skuggor, när hennes mor dog i tyfus när hon tog hand om tiggare under hungeråren. Denna tragiska händelse gjorde ett outplånligt intryck på den unge Karl August, vilket senare återspeglades i hans verk.

Vägen till skolan i Tavaststjerna var stenig. Efter faderns död ställdes han under förmyndarskap av överste Constantin Ruin, och hans studier vid Helsingfors polytekniska skola inspirerade honom inte särskilt mycket. Han längtade tillbaka till den parisiska konstscenen, men återvände till slut besviken till Finland. Efter detta började dock hans litterära karriär att blomstra.

Tavaststjerna var en kontroversiell person, en "fosterlandspatriot" som avskydde den intellektuella atmosfären och språkstriderna i Finland. Han törstade efter internationellt erkännande och rörde sig i parisiska konstnärskretsar, men samtidigt skildrade han i sina verk det finländska samhällets konflikter och orättvisor. Romanen "Hårda tider" (1891) är en brutal skildring av 1860-talets hungersnödsår, där den ädla romantiken kolliderar med den bistra verkligheten.

Tavaststjernas penna var skarp och satirisk. Han drog sig inte för att skildra samhällets mörka sida, och hans verk väckte mycket diskussion på sin tid. Han var en realist som

inte förskönade verkligheten, men samtidigt hade han själen hos en romantiker som längtade efter skönhet och harmoni.

Tavaststjernas bok *Hårda tider* och den finska översättningen *Kovina aikoina kommer att publiceras på Wasa Dagblads hemsida.*

Hans liv fick ett tragiskt slut i Björneborg 1898, endast 37 år gammal. Enligt berättelsen fick hon i stället för medicin en dödlig dos lampolja, enligt andra källor var det en sjuksköterskas misstag. Denna till synes absurda död är slutet på hans motsägelsefulla liv.

Tavaststjernas arv lever vidare i den finlandssvenska litteraturen. Hans verk är tidlösa skildringar av människans roll i svåra tider, och hans satiriska penna fortsätter att skrapa på ytan av samhället. Han var en ädel romantiker som vågade se verkligheten i vitögat och beskriva dess brutalitet.

Hans bok *Hårda tider* är en milstolpe i den finländska litteraturen som skildrar hungerårens elände och förtvivlan. Tavaststjerna skonar inte läsaren, utan visar hungerns, sjukdomens och dödens fasansfulla ansikte. Han beskriver också människors desperata försök att

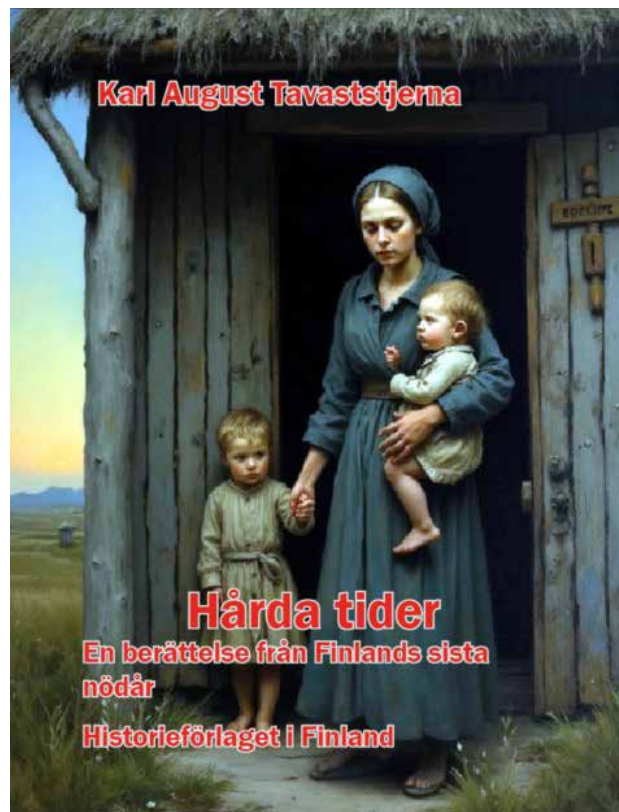

Karl August Tavaststjerna (1860-1898) Wikimedia Commons
överleva och till och med utnyttja varandra. Boken är en kärv skildring av den tid då Finland var ett fattigt och hungrigt land.

Tavaststjernas humor var svart och sarkastisk. Han hånade adelns hyckleri och bourge-

oisins girighet. Han skrädde inte orden, och hans verk är fulla av skarpa iakttagelser och träffande jämförelser. Han var en författare som vågade skratta även åt allvarliga saker.

Tavaststjerna var också mycket begåvad. Han skrev dikter, pjäser och romaner, och han var också en skicklig journalist. Han startade en egen tidning, men den var inte ekonomiskt framgångsrik. Han var en visionär som ville förändra världen, men han hade också en realistisk förståelse för dess brutalitet. Karl August Tavaststjerna var en kontroversiell och fascinerande person som lämnade ett outplånligt avtryck i den finlandssvenska litteraturen. Hans verk är fortfarande relevanta idag, och de läses och studeras fortfarande. Han var en ädel romantiker som vågade se verkligheten i vitögat och beskriva dess brutalitet.

RYMDEN

Amazon siktar mot stjärnorna – och internet till hela planeten

Första satellituppskjutningen av Project Kuiper blir ett avgörande ögonblick i kampen om rymdens bredbandsmarknad

Den 9 april väntas en Atlas V-raket skjutas upp från Cape Canaveral i Florida, med 27 satelliter ombord. Det kan låta som ännu en dag på jobbet för rymdindustrin – men det är allt annat än rutin. Det är starten på Amazon Project Kuiper, en av de mest ambitiösa satsningarna hittills för att förändra hur mänskligheten kopplar upp sig mot internet.

Bakom detta projekt står e-handelsjätten Amazon, känd för att leverera allt från böcker till kylskåp – och nu alltså också bredband från rymden.

Ett internet för hela världen. Nästan fyra miljarder människor på jorden saknar fortfarande stabil internetuppkoppling. Det är en siffra som Amazon vill förändra. Genom Project Kuiper planerar företaget att placera totalt 3 236 satelliter i låg omloppsbanan (LEO) runt jorden. Tanken är att dessa satelliter ska kunna erbjuda snabbt och stabilt bredband till platser där traditionell infrastruktur – kablar, master och markstationer – är svår

eller olönsam att bygga ut.

Det handlar om landsbygder i USA, skolor i Anderna, sjukhus i Saharas utkanter – och till och med ombord på fartyg mitt ute på Atlanten.

»Det här handlar om mer än bara teknik. Det handlar om jämlikhet i information«, sa Rajeev Badyal, som leder Kuiper-projektet, i en intervju tidigare i år. »Vi bygger en bro över den digitala klyftan.«

Tidsplan med press

Uppskjutningen kommer drygt ett år senare än först planerat. Och nu tickar klockan. Enligt amerikanska telekommyndigheten FCC:s krav måste Amazon ha minst hälften av sina satelliter i omloppsbanan innan juli 2026 – annars riskerar de att förlora tillståndet. Det innebär att Amazon måste skala upp snabbt.

Under 2023 skickade Amazon upp två testsatelliter – KuiperSat-1 och KuiperSat-2 – som visade lovande resultat. Nu går företaget in i nästa fas: massproduktion och frekventa uppskjutningar under 2024 och 2025.

Så fungerar det

Satelliterna i Kuiper-systemet kommer att cirkulera på en höjd av mellan 590 och 630 kilometer över jorden. Genom att använda Ka-bandet för datakommunikation och laserteknik för att kommuni-

cera mellan satelliterna, minskar behovet av markstationer, vilket snabbar upp och förenklar datatrafiken.

Amazon utvecklar även kundterminaler – små antenner ungefär i storlek med en pizzakartong – som förväntas kosta under 400 dollar. Det är ett strategiskt drag: billig hårdvara gör tjänsten mer tillgänglig för hushåll och småföretag världen över.

Konkurrensen i omloppsbanan. Men Amazon är inte först ute. SpaceX:s Starlink – grundat av Elon Musk – har redan över 5 000 aktiva satelliter i omloppsbanan och miljontals användare globalt. Även brittisk-indiska OneWeb och kinesiska GuoWang bygger egna satellitnätverk. Det gör rymden till nästa stora arena för teknikjättarnas maktkamp.

Vad skiljer Kuiper från konkurrenterna?

För det första: pengar. Amazon har Jeff Bezos i ryggen – världens tredje rikaste man – och resurserna att bygga infrastruktur i enorm skala.

För det andra: AWS. Amazon Web Services är redan världens största molntjänstplattform. Integration mellan Kuiper och AWS kan ge företag i avlägsna områden direktaccess till molntjänster, dataagring och AI-lösningar utan att

behöva gräva en enda fiberkabel.

För det tredje: ekosystemet. Med bättre uppkoppling kan fler människor i världen använda Amazon-tjänster som e-handel, Prime Video och Alexa. Det här är alltså inte bara ett teknikprojekt – det är också en affärsstrategi med enorm potential.

Etiska och miljömässiga frågor

Men det finns frågetecken. Kritiker har lyft oro för ökad »rymskräpning« – gamla satelliter som kan kollidera med andra objekt. Amazon säger sig ha planer för att aktivt manövrera ut uttjänta satelliter ur omloppsbanan och bränna upp dem i atmosfären, men frågan är långt ifrån löst globalt.

Dessutom diskuteras frågan om ett privat företags makt över en så kritisk infrastruktur som internet. Borde global uppkoppling vara en offentlig angelägenhet, snarare än en marknadsvara?

Nästa steg: lyft den 9 april. När raketerna lyfter från Cape Canaveral den 9 april kommer blickarna inte bara vara riktade mot himlen – utan mot framtiden för vår digitala värld. Project Kuiper är ett teknologiskt jättesprång, men också en symbol för den nya eran där rymden blivit en affärsplats snarare än bara ett vetenskapligt laboratorium.

Frågan är inte längre om världen blir uppkopplad – utan vem som får kontrollen över kablarna, även om de nu svävar högt ovanför våra huvuden.

UTSTÄLLNING

AMOS REX

Anna Estarriolas verk för besökaren in i en labyrint av mångtydig verklighet – Amos Rex nya utställning utmanar sinnena och tankarna

VAD HÄNDER när verkligheten inte är vad den verkar vara vid första anblicken? Tänk om allt omkring oss – föremål, ljud, rum – i själva verket är iscensatt, manipulerat och avsiktligt arrangerat? Den katalanskfödda, i Helsingfors bosatta mediekonstnären Anna Estarriolas nya utställning Staged

Circumstances and Piles of Things på Amos Rex bjuder in besökaren att utforska verklighetens skikt och bege sig ut på ett komplext, sinnligt äventyr.

Utställningen, som öppnade för allmänheten den 2 april, är Estarriolas största soloutställning hittills. Den

breder ut sig i Amos Rex underjordiska utrymmen som en levande labyrint, där varje verk är en egen värld – ibland överraskande konkret, ibland svävande abstrakt.

Iscensatta rum och föränderliga betydelser

Estarriolas verk kombinerar skulpturer, rörlig bild, ljud och elektronik, och skapar dynamiska installationer som reagerar på besökarens närvaro. Utställningens titel (Iscensatta omständigheter och högar av saker) refererar både till verkenas fysiska struktur och deras filosofiska utgångspunkt: hur får föremålen omkring oss sin betydelse? Kan vi lita på våra sinnen?

”Estarriolas verk berättar inte bara historier – de aktiverar betraktaren som deltagare. Hennes installationer är som små teaterföreställningar där alla kan hitta sin egen roll,” säger utställningens kurator Katariina Timonen.

Vetenskap och konst möts

I Estarriolas konst märks tydliga influenser från naturvetenskap, särskilt kvantfysik och neurovetenskap. Hennes verk utforskar hur hjärnan bearbetar information och hur vi skapar ordning ur en kaotisk värld.

”Jag vill att besökarna ska ifrågasätta vad de ser. Finns det jag ser verk-

ligen? Eller är det bara en konstruktion som jag har internaliserat?” funderar Estarriola.

Hennes verk har ställts ut internationellt och ingår i samlingar som Nationalgalleriets och Saastamoinen stiftelses. År 2015 tilldelades hon det prestigefyllda AVEK-priset och har även fått statens femåriga konstnärsstipendium.

Utforska, rör, bryt mot förväntningarna

Utställningen på Amos Rex är ingen traditionell konstupplevelse där besökaren passerar verk i tystnad. I denna labyrint kan varje rörelse, blick eller beröring förändra upplevelsen. Estarriolas verk får hjärnan att arbeta – de förvirrar, bryter mot förväntningar och lämnar besökaren att fundera över vad som är verkligt och vad som är iscensatt.

Staged Circumstances and Piles of Things visas på Amos Rex från 2 april till 1 september 2025. I samma utrymme visas också Enni-Kukka Tuomas utställning Expanding Empathies, som erbjuder ett intressant motpol till Estarriolas verk.

Bilder: *Anna Estarriola, System-Amos Rex-Aukusti Heimonen AnnaEstarriola_03_Amos Rex_StellaOjala*

LATINSKA CITAT

Visst var romarna kloka!

Ja, det var de. Dessa citat, som används om inte dagligen så väldigt ofta, är alla skapade i det romerska imperiet.

Det romerska imperiet var en vagga för visdom och intellekt. Många av de ordspråk och citat som myntades under denna tid har överlevt århundradena och fortsätter att inspirera och ge oss insikter än idag. I denna artikel ska vi utforska några av de mest minnesvärda latinska citaten och deras betydelse.

Minnesvärda latinska citat

- *"Carpe diem"*
  - o Betydelse: Fånga dagen.
  - o Förklaring: Detta berömda citat av poeten Horatius uppmanar oss att ta vara på varje ögonblick och njuta av livet till fullo.
- *"Veni, vidi, vici"*
  - o Betydelse: Jag kom, jag såg, jag segrade.
  - o Förklaring: Dessa ord yttrades av Julius Caesar efter en snabb seger i krig. De symboliserar effektivitet och beslutsamhet.
- *"Alea iacta est"*
  - o Betydelse: Tärningen är kastad.
  - o Förklaring: Även detta citat kommer från Julius Caesar och sades när han korsade floden Rubicon med sin armé, och därmed startade ett inbördeskrig.
- *"Errare humanum est"*
  - o Betydelse: Att fela är mänskligt.
  - o Förklaring: Detta ordspråk påminner oss om att ingen är perfekt och att vi alla gör misstag.
- *"Dum spiro, spero"*
  - o Betydelse: Medan jag andas, hoppas jag.
  - o Förklaring: Detta

citat uttrycker en känsla av orubbligt hopp och uthållighet inför svårigheter.

- *"Ad astra per aspera"*
  - o Betydelse: Mot stjärnorna genom svårigheter.
  - o Förklaring: Detta citat, som ofta används som motto, betonar att framgång kräver ansträngning och att man måste övervinna hinder.
- *"Memento mori"*
  - o Betydelse: Kom ihåg att du ska dö.
  - o Förklaring: Detta citat är en påminnelse om livets förgänglighet och vikten av att leva i nuet.
- *"Si vis pacem, para bellum"*
  - o Betydelse: Om du vill ha fred, förbered dig på krig.
  - o Förklaring: Detta citat, som ofta tillskrivs Publius Flavius Vegetius Renatus, antyder att militär styrka kan vara nödvändig för att upprätthålla fred.

- *"O tempora, o mores!"*
  - o Betydelse: Vilka tider, vilka seder!
  - o Förklaring: Detta uttryck av Cicero används för att uttrycka oro eller missnöje med den rådande situationen.
- *"Festina lente"*
  - o Betydelse: Skynda långsamt.
  - o Förklaring: Detta citat, som tillskrivs kejsaren Augustus, uppmanar till ett balanserat tillvägagångssätt där man kombinerar snabbhet med noggrannhet.
- *"Vox populi, vox Dei"*
  - o Betydelse: Folkets röst, Guds röst.
  - o Förklaring: Detta citat uttrycker idén att den allmänna opinionen har en viss auktoritet eller giltighet.
- *"Amor vincit omnia"*
  - o Betydelse: Kärleken övervinner allt.
  - o Förklaring: Detta ci-

tat av Vergilius hyllar kärlekens kraft och dess förmåga att övervinna hinder.

- *"Audere est facere"*
  - o Betydelse: Att våga är att göra.
  - o Förklaring: Detta citat betonar vikten av att ta risker och agera för att uppnå sina mål.
- *"De gustibus non est disputandum"*
  - o Betydelse: Smaken är som baken, delad.
  - o Förklaring: Detta citat påminner oss om att smaken är subjektiv och att det är meningslöst att argumentera om den.

De latinska citaten ovan är bara ett litet urval av den visdom som det romerska imperiet har gett oss. Dessa ordspråk och citat fortsätter att vara relevanta än idag och ger oss värdefulla insikter om livet, kärleken, framgång och mycket mer.

Betala mer, få mindre: "Shrinkflation" och "Cheapflation" i inflationens tidevarv

Inflationen tömmer plånböckerna vid kassan, men konsumenter står inför en dubbel smäll: fenomenet "shrinkflation" och dess mer smygande kusin "cheapflation".

Shrinkflation: En välkänd fiende

Shrinkflation, en sammanslagning av orden "shrink" (krympa) och "inflation" (inflation), är en väl dokumenterad praxis där tillverkare subtilt minskar kvantiteten av en produkt samtidigt som de behåller eller till och med höjer priset. Det innebär i praktiken att du betalar mer för mindre av samma produkt.

Exempelvis kan din favoritkrokant ha krympt något i storlek, eller din flingpaket kan numera innehålla några färre flingor. Även om förändringen kan verka obetydlig vid en första anblick, kan den ackumuleras till betydande summor över tid, särskilt för budgetmedvetna konsumenter.

Cheapflation: En listig strategi

Cheapflation tar den här strategin ett steg längre. Här minskar tillverkarna inte bara kvantiteten utan justerar även själva receptet, och ersätter ingredienser av högre kvalitet med billigare alternativ. Detta kan gå obemärkt förbi konsumenter som enbart förlitar sig på varumärkeskännedom.

Foodwatch, en belgisk konsumentskyddsorganisation, avslöjade nyligen denna praxis. De identifierade fall där produkter som surimi-stic-

kor innehöll mindre fisk, majonnäs hade en lägre äggulek²² (hållning = innehåll) och choklad innehöll mindre kakao. Oroväckande nog sammanföll dessa förändringar ofta med prishöjningar, vilket ledde till att konsumenter kände sig dubbel lurade.

Tillverkarnas försvar

Tillverkare hänvisar ofta till stigande råvarukostnader som en motivering för dessa metoder. Inflationen sätter visserligen press på produktionen, men kritiker menar att bristen på transparens kring receptändringar och prishöjningar är oacceptabel.

Kampen för rättvisa

Foodwatches undersökning understryker behovet av ökad transparens från tillverkarna. Konsumenter förtjänar att veta exakt vad de betalar för, särskilt när de står inför stigande matpriser. Till-

synsmyndigheter har också en roll att spela för att säkerställa rättvisa metoder och skydda konsumenters rättigheter.

Vad kan du göra?

Bli en etikettdetektiv: Läs ingredienslistor noggrant och jämför produktstorlekar och priser mellan olika märken.

Välj budgetmärken: Du kan bli förvånad över kvaliteten på butikens egna märkesvaror.

Storhandla: Om du har lagringsutrymme kan det ge bättre värde för pengarna att köpa basvaror i större mängder.

Förespråka transparens: Stöd organisationer som Foodwatch som främjar konsumenters rättigheter och kämpar för rättvisa metoder. Genom att hålla oss informerade och göra välgrundade val kan vi navigera inflationens komplexiteter och se till att vi får valuta för pengarna.

LYCKA

LYCKA

Lyckans geografi – en kåseri om Finland och Vasa

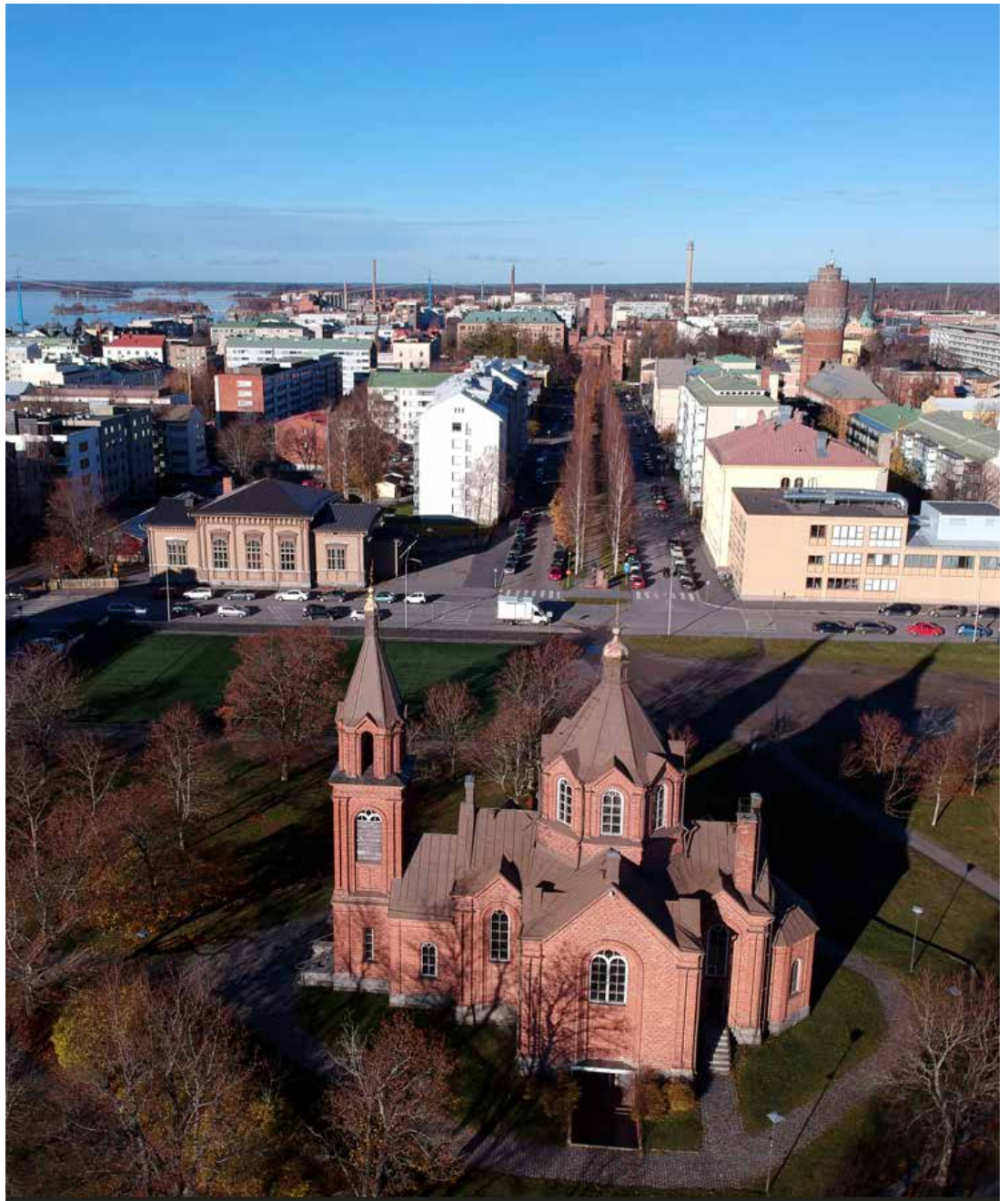
Atta år i rad! Det är som en olympisk guldmedalj i maraton, fast i lycka. Finland, detta nordliga land med sina tusen sjöar och ännu fler myggor, har återigen krönt till världens lyckligaste land. World Happiness Report 2025 är här, och Finland tronar återigen på toppen.

Man kan ju undra, vad är det i det finska vattnet? Eller är det kanske den friska luften, de långa sommarkvällarna, eller den lakritsdoftande bastun? Eller kanske, bara kanske, är det den där tystlåtna, men ändå så varma, finska folksjälen?

När man tittar på listan, så ser man ett tydligt mönster. Norden dominerar, med Danmark, Island och Sverige hack i häl. Sedan kommer Nederländerna och Costa Rica som en exotisk överraskning. Men i botten av listan hittar vi länder som Malawi, Libanon, Sierra Leone och sist men inte minst, Afghanistan.

Kontrasterna är slående. Från det trygga och välmående Finland till de krigshärjade och fattiga länderna i botten. Det får en att fundera på vad lycka egentligen är. Är det materiell rikedom, eller är det något annat? Något mer immateriellt, som trygghet, gemenskap och tillit?

Och så har vi Vasa, staden som sägs vara Finlands lyckligaste. Om Finland är världens lyckligaste land, då måste väl Vasa vara världens lyckligaste stad? Jag ser framför mig lyckliga vasabor som promenerar längs strandpromenaden, äter glass och skrattar i kapp med måsarna. Eller kanske sitter de tysta i en park, njuter av solen och

känner en inre frid som bara en vasabo kan känna.

De som inte varit i Vasa känner säkert en stark längtan att i något skede kunna besöka denna lyckliga stad. De vill se med egna ögon detta lyckans Mecka. De vill andas in den lyckliga luften, smaka på det lyckliga vattnet och kanske, bara kanske, få en liten glimt av den där finska lyckan som alla pratar om.

Men oavsett om det är Vasa, Helsingfors, eller någon annan plats i Finland, så är det tydligt att något speciellt pågår i detta land. Kanske är det inte en enskild faktor, utan en kombination av många. Kanske är det den där finska "sisu", en blandning av envishet och uthållighet, som gör att finländarna klarar av både mörka vintrar och besvärliga granar. För att inte tala om bada

bada bastu.

Oavsett vad hemligheten är, så kan vi alla lära oss något av Finland. Kanske handlar det om att uppskatta de små sakerna i livet, att vara tacksam för det man har, och att ta hand om varandra.

Eller kanske handlar det bara om att ha en bra bastu och tillräckligt med lakrits och knäckebröd.

AFRIKA

MAT- OCH LÄKEMEDELSBRIST I AFRIKA

Konsekvenser av att USA stoppar allt bistånd till Afrika: en hotande humanitär kris

USA har länge varit en av de största givarna av utländskt bistånd till Afrika och ger miljarder dollar varje år för att stödja hälsoinitiativ, livsmedels säkerhet, utbildning och ekonomisk utveckling. Om Förenta staterna plötsligt skulle avbryta allt bistånd till kontinenten skulle det få katastrofala följder, förvärra befintliga kriser och skapa nya. Från den potentiella explosiva tillväxten av hiv-epidemin till ökningen av läkemedelsresistenta hiv-stammar och ökad hunger skulle spridningseffekterna bli kännbara i hela Afrika och på andra håll.

Hiv-epidemin: en tickande bomb
En av de mest omedelbara och förödande konsekvenserna av att skära ned på biståndet skulle bli konsekvenserna för hiv-behandling och förebyggande program. Beredskapsplanen för aids (PEPFAR), som lanserades av USA:s president 2003, har varit en hörnsten i den globala kampen mot hiv/aids. PEPFAR har tillhandahållit livräddande antiretroviral vård (ART) till miljontals människor, stöttat förebyggande program och stärkt hälso- och sjukvårdssystemen i Afrika. Om det amerikanska biståndet skulle stoppas skulle tillgången på antiretrovirala läkemedel allvarligt

störas. Miljontals människor som är beroende av dessa läkemedel för att kontrollera hiv och förhindra utvecklingen av aids skulle bli utan behandling. Detta skulle kunna leda till en kraftig ökning av aidsrelaterade dödsfall, vilket kommer att vända de framsteg som gjorts under årens lopp. Enligt UNAIDS lever cirka 25,6 miljoner människor i Afrika söder om Sahara med hiv, och många är beroende av PEPFAR-finansierade program för att överleva.

Dessutom kan avbruten behandling leda till utveckling av läkemedelsresistenta stammar av HIV. När patienter inte tar sin medicin konsekvent kan viruset mutera och bli resistent mot mediciner, vilket gör det svårt att behandla. Detta skulle inte bara äventyra den enskildes hälsa, utan skulle också utgöra en betydande risk för folkhälsan, eftersom läkemedelsresistent hiv skulle kunna spridas snabbt och undergräva de globala ansträngningarna för att kontrollera epidemin.

Hunger och osäker livsmedelsförsörjning: en allt djupare kris
Förenta staterna har en avgörande roll att spela i kampen mot den osäkra livsmedelsförsörjningen i Afrika. Program som finansieras av U.S. Agency for International Development (USAID) och andra

organisationer ger akut livsmedels hjälp, stöder jordbruksutveckling och förbättrar näringen för miljontals människor. Om detta bistånd skars ned skulle länder som redan lider av allvarlig livsmedelsbrist drivas till avrundens rand.

Länder som Somalia, Sydsudan och Jemen (dock inte i Afrika, som är starkt beroende av amerikanskt bistånd) skulle vara särskilt sårbara. Dessa länder kämpar redan med konflikter, klimatförändringar och ekonomisk instabilitet, som har lämnat miljontals människor på randen till svält. Utan USA:s hjälp skulle FN:s livsmedelsprogram (WFP) och andra organisationer ha svårt att ge tillräckligt med livsmedelsbistånd, vilket skulle leda till ökad undernäring, svält och möjlig svält.

Barn skulle vara bland de hårdast drabbade. Undernäring i tidig barndom kan orsaka tillväxthämning, försämra den kognitiva utvecklingen och öka mottagligheten för sjukdomar. De långsiktiga konsekvenserna av utbredd undernäring skulle bli djupgående och påverka inte bara enskilda människors liv utan också den ekonomiska och sociala utvecklingen i hela nationer.

Kollaps av hälso- och sjukvårdssystemen

USA:s bistånd har varit avgörande

för att stärka hälso- och sjukvårdssystemen i hela Afrika. Förutom HIV/AIDS-program stöder USA:s finansiering mödra- och barnhälsa, vaccinationskampanjer och kampen mot infektionssjukdomar som malaria och tuberkulos. Att skära ned på biståndet skulle leda till att många hälso- och sjukvårdssystem blir underfinansierade och dåligt rustade för att möta befolkningens behov.

Ekonomisk och politisk instabilitet

Tillbakadragandet av det amerikanska biståndet skulle också kunna få betydande ekonomiska och politiska konsekvenser. Många afrikanska länder är beroende av utländskt bistånd för att komplettera sina budgetar och finansiera utvecklingsprojekt. En plötslig nedskärning av biståndet skulle kunna leda till ekonomisk instabilitet, minskade offentliga tjänster och ökad arbetslöshet. Den politiska instabiliteten kan också öka när regeringarna kämpar för att tillgodose befolkningens behov. I vissa fall kan detta leda till social oro, konflikter och massmigration. Den instabilitet som detta leder till skulle inte bara påverka Afrika utan skulle också kunna få globala konsekvenser, bland annat ökade flyktingströmmar och ökad oro för säkerheten.

RUSSIAN WAR AGAINST UKRAINE

President and First Lady Attend Events Marking the Third Anniversary of Bucha's Liberation from Russian Invaders

License: Creative Commons Attribution-NonCommercial-No-Derivatives 4.0 International. The use of any materials posted on the website is permitted provided you link to www.president.gov.ua regardless of full or partial use of materials.

Aria: Operans generativa AI-revolution

Opera, den berömda webbläsaren, har gjort vågor i teknikvärlden med sin banbrytande generativa AI, Aria.

Detta kraftfulla verktyg är utformat för att förbättra användarupplevelser, effektivisera uppgifter och tillhandahålla innovativa lösningar. Men hur står sig Aria mot andra AI-modeller, som Gemini?

Viktiga skillnader mellan Aria och Gemini.

Även om både Aria och Gemini är generativa AI-modeller har de olika egenskaper som skiljer dem åt:

Fokus och integration: Aria är speciellt anpassat för att förbättra Operas webbläsarupplevelse. Den är djupt integrerad i webbläsarens funktioner och ger hjälp och förslag i realtid för

olika uppgifter. Gemini, å andra sidan, är en mer allmän AI-modell som kan tillämpas på ett bredare spektrum av applikationer. Kontextuell förståelse:

Aria utmärker sig när det gäller att förstå sammanhanget för användarfrågor i surfmiljön. Den kan utnyttja information från den aktuella webbsidan, sökhistoriken och användarprensens för att ge mycket relevanta och skraddarsydda svar. Tvillingarna, även om de också kan förstå sammanhang, kanske inte är lika djupt integrerade med en specifik applikation som Opera.

Integritet och säkerhet:

Opera har betonat integritet och säkerhet som kärnprinciper i utvecklingen av Aria. AI-modellen är utformad för att hantera användardata på ett ansvarsfullt sätt och skydda känslig information. Även

om Tvillingarna också prioriterar integritet, kan dess allmänna karaktär kräva ytterligare överväganden när den används i specifika sammanhang.

Arias unika möjligheter

Aria erbjuder en rad imponerande funktioner som gör det till ett värdefullt verktyg för användare:

Sammanfattning: Aria kan snabbt sammanfatta komplexa artiklar, webbsidor eller dokument, vilket sparar tid och ansträngning för användarna.

Översättning: Den kan översätta text mellan olika språk, vilket underlättar kommunikation och tillgång till information.

Kreativt skrivande: Aria kan hjälpa till med kreativa skrivuppgifter, som att generera idéer, skriva konturer eller till och med komponera hela stycken.

Kodgenerering: För ut-

vecklare kan Aria hjälpa till att skriva kodavsnitt eller hela program, vilket ökar produktiviteten och minskar fel.

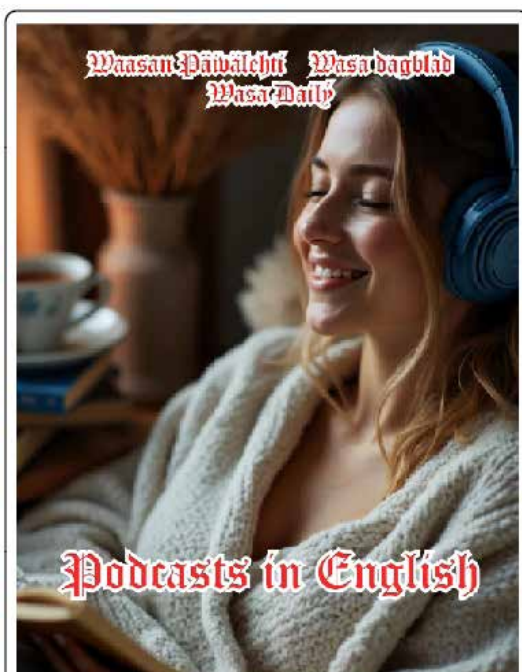
Framtiden för Aria och generativ AI

I takt med att AI-tekniken fortsätter att utvecklas kan vi förvänta oss att Aria och andra generativa AI-modeller blir ännu mer sofistikerade och mångsidiga. Operas engagemang för innovation säkerställer att Aria kommer att förbli i framkant inom detta spännande område och erbjuda användarna nya och spännande sätt att interagera med den digitala världen.

AI

AI-genererade poddar: En ny era för ljudinnehåll med NotebookLM

20 vardagliga förkortningar du behöver känna till (och kanske några du knappast behöver)

**Podcast in English:
Russian disinformation**
<https://vpress.ovh/podcasts.htm>

I den snabbt föränderliga världen av digitala medier fortsätter artificiell intelligens (AI) att tänja på gränserna och omforma branscher samt omdefiniera kreativa processer. En av de mest banbrytande utvecklingarna är Googles NotebookLM, en avancerad språkteknologi med potential att revolutionera poddsvärlden.

Med sin förmåga att skapa ljudinnehåll av mänsklig kvalitet öppnar NotebookLM upp nya och spännande möjligheter inom AI-drivna berättelser, utbildning och underhållning.

Framväxten av AI-genererade poddar

Podcastbranschen växer i en rasande takt, och innehållsskapare samt medie företag letar ständigt efter innovativa verktyg för att effektivisera produktionen och stärka kreativiteten. NotebookLM, som först fick uppmärksamhet för sin förmåga att generera hög-

kvalitativa texter, har nu tagit steget in i ljudinnehållet. Denna banbrytande teknik kan producera poddar som är nästan omöjliga att skilja från de som skapats av mänskliga programledare, vilket skapar nya möjligheter för framtiden.

Det som gör NotebookLM-genererade poddar så attraktiva är flera unika funktioner som skiljer dem från traditionella poddar:

Naturligt ljudande röst: NotebookLM kan generera ljudinnehåll med en röst som efterliknar den naturliga rytmen och tonen i mänskligt tal. Detta gör att lyssnaren får en smidig upplevelse där det är svårt att avgöra om podden är AI-genererad.

Mångsidiga ämnen: Oavsett om det handlar om nyheter, aktuella händelser eller lättsamma berättelser, kan NotebookLM hantera en mängd olika ämnen. Dess flexibilitet gör det till ett idealiskt verktyg för innehållsskapare som vill utforska olika genrer utan tidskrävande produktion.

Förkortningar finns överallt nuförtiden. Från sms-akronymer till teknisk jargong, de praktiska kombinationerna på 3 bokstäver (och ibland längre) kan vara förvirrande om du inte är insatt. Men frukta inte, andra förkortningsäventyrare! Den här artikeln kommer att utrusta dig med kunskapen att dechiffrera 20 av de vanligaste förkortningarna du kommer att stöta på i vardagen.

LOL: Laughing Out Loud, Lots of Laugh, ljudligt skarr, mycket skratt (Den här kan redan vara en klassiker för många!)

BRB: Be Right Back (Perfekt för en snabb toalettpaus under en pratstund)

OMG: Oh My God, »Herre Gud!« (Uttrycker förvåning eller starka känslor)

IMHO: In my humble opinion, I min ödmjuka åsikt (Ett sätt att inleda din åsikt artig)

** ASAP:** Så snart som möjligt (Tänder en eld under någon... snyggt)

FYI: For Your Information, För din information (En heads-up för någon)

ETA: Estimated time of arrival, Beräknad an-

komstid (Låter dig veta när du kan förvänta dig någon)

OSA: Vänligen svara (formell begäran om svar på en inbjudan)

PDF: Portable Document Format (Ett vanligt filformat för dokument)

JPG: Joint Photographic Experts Group (Ett populärt bildfilformat)

GIF: Graphics Interchange Format (Ett annat bildformat, känt för animationer)

TIFF: Tagged Image File Format (används för bilder av hög kvalitet)

WWW: World Wide Web (Grunden till det internet vi känner till)

HTTP: Hypertext Transfer Protocol (Språket som webbsidor använder för att prata)

GPS: Global Positioning System (Hjälper dig att navigera i världen)

Bankomat: Uttagsautomat (din vänliga lokala bankomat)

DIY: Gör det själv (för de händiga människorna där ute)

VIP: Mycket viktig person (Någon som får specialbehandling)

TBA: Kommer att meddelas (Håll ögonen öppna för mer information)

TBD: Att vara bestämd (Vi håller fortfarande på att ta reda på saker)

Det här är bara ett

smakprov på förkortningsvärlden, men med dessa 20 under bältet är du på god väg att dechiffrera det vardagliga språket, från avslappnade texter till tekniska dokument. Så nästa gång du ser en förkortning som får dig att klla dig i huvudet, kom ihåg den här listan och fortsätt att utforska den underbara världen av stenografisk kommunikation!

Wasa Dagblad

En modern tidning med en layout med drag av 1870-talets press. På den tiden hade tidningar bara 4-8 sidor. Mycket text, men inga bilder alls, så det är mycket att läsa på några sidor.

Tidningen innehåller citat från gamla dagstidningar hämtade från Riksarkivet (digi.kansalliskirjasto.fi). GPT3, Gemini, Aria och Monica gör en del av det rutinmässiga redigeringsarbetet, t.ex. översättning, korrekturläsning och skrivande av korta notiser. Alla texter har granskats av journalister och redaktionen ansvarar för texternas innehåll.

Wasa Dagblad är en publikation av dagstidningstyp som än så länge utkommer på söndagsmorgnar. Men vårt mål är att den ska komma ut varje morgon i framtiden.

Tidningen finns tillgänglig gratis på nätet.

Läsarnas texter är välkomna!

Tidningen är lokalt ägd och kommer att fortsätta att vara det.

Chefredaktör är Hans Björknäs.

Redaktion: Wasa Dagblad, Skolhusgatan 37 B 7, 65100 Wasa, tel. +358-40-5462455.

Redaktionen i Helsingfors: Wasa Dagblad, Andra linjen 9 B 36, 00530 Helsingfors. Telefon +358-40-5462455. Annonser kan sändas via e-post i jpg-format, ta gärna kontakt med redaktionen. .

E-post: wasadagblad@gmail.com

HOROSKOP FÖR APRIL 2025

Aprilhoroskop – Stjärnorna snackar strunt (och lite san- ning)

Väduren (21/3–19/4)
Du är full av energi och initiativ, men försök att inte starta bråk med kaf-femaskinen – den vinner alltid.

Oxen (20/4–20/5)
Ditt tålmod testas i april. Kanske är det dags att inse att köerna i mat-affären inte försvinner om du suckar högt?

Tvillingarna (21/5–20/6)
Du har tusen idéer och noll tid att genomföra dem. Prova att avsluta en sak innan du börjar nästa – eller bara njut av kaoset!

Kräftan (21/6–22/7)
April kan kännas känslösam, men kom ihåg: Ingen förväntar sig att du ska lösa hela världens problem... bara dina

egna.

Lejonet (23/7–22/8)
Du älskar att stå i centrum, men kanske borde du låta någon annan berätta ett skämt vid fikabordet? Bara den här gången.

Jungfrun (23/8–22/9)
Du har en plan, en backup-plan och en plan för när backup-planen misslyckas. Slappna av lite – det värsta som kan hända är... egentligen ingenting.

Vågen (23/9–22/10)
Beslutsångest når sin topp. Om du funderar i över en timme på vilken takeout du ska beställa, ta det bara som ett tecken på att laga mat själv. Eller inte.

Skorpionen (23/10–21/11)
Din magnetiska dragningskraft är starkare än vanligt. Använd den klokt – eller riskera att bli den där personen som aldrig kan lämna en fest i tid.

Skytten (22/11–21/12)
Du är sugen på äventyr, men kanske borde du

börja smått? Typ att gå en annan väg till jobbet istället för att spontanboka en enkelbiljett till Mongoliet.

Stenbocken (22/12–19/1)
Ditt hårda arbete börjar löna sig! Snart kan du unna dig något stort – kanske till och med en dyr kaffe utan att få skuld känslor.

Vattumannen (20/1–18/2)
Dina idéer är briljanta, men inte alla är redo för dem. Vänta lite med att föreslå att alla möten ersätts med memes.

Fiskarna (19/2–20/3)
Du dagdrömmer mer än vanligt. Det är charmigt – så länge du inte glömmmer att kliva av bussen vid rätt hållplats.

Stjärnorna viskar – men du gör som du vill ändå!

HUMOR FÖR ETT- HUNDRA ÅR SEDAN

HERR WESTER

En bekant vitsare kom en gång i sällskap in på en restaurang, där han fick se en bekant herre vid namn Wester sitta och dricka toddy. „Hör du, Wester”. utropade han, „kan du säga mig vad det är för likhet mellan solen och en toddy?” „Nej”, svarade han. „Jo, bägge gå ned i väster”, blev svaret.

GLATT BESVÄR

„Varifrån kommer du?” „Från stationen. Jag följde min svägerska.” „Men härom dagen sade du ju, att du aldrig besvärade dig med något sådant för din svägerskas skull.” „Då hon kommer, ja, men när hon reser är det något helt annat.”

INGA DETALJER TACK!

Den amerikanska miljardären var på bilfärd jorden runt. „Var är vi nu?” frågade han sin chaufför under det dammet yrde kring hjulen. Chauffören böjde sig åt sidan och sade: „Paris.” „Äsch”, sade miljardären, „jag bryr mig inte om några detaljer. Jag menar vilken världsdel?”

VILD MAN

„Hallå, gamle vän, hade du tur?” ropade en man till en bekant, som kom från en jakt. „Sköt sjutton änder.” „Voro de vilda.” „Nej, inte precis, men mannen på vars mark de voro var det.”

ÄTA OST PÅ KVÄLLEN

Larsson: „Jag vet inte varav det kommer sig, men då jag äter ost på kvällen, kan jag inte sova.” Lisa: „Med mig är

det alldeles tvärtom, när jag sover, kan jag inte äta ost.”

”AFFÄRSMAN”

En affärsman i .... stad var allmänt känd som en person, dendär hade till specialitet att „lura bönder 11 . Vid begravningen anhöll änkan att pastorn skulle säga någonting vackert om hennes avlidne man och hälst på rim. Då hov pastorn upp sin röst och sade;

Den avlidne var en trägen man,
När andra sovo, arbetade han
Och när de andra vaknade,
Då ägde han vad de saknade.

Veckans astronomiska bild:

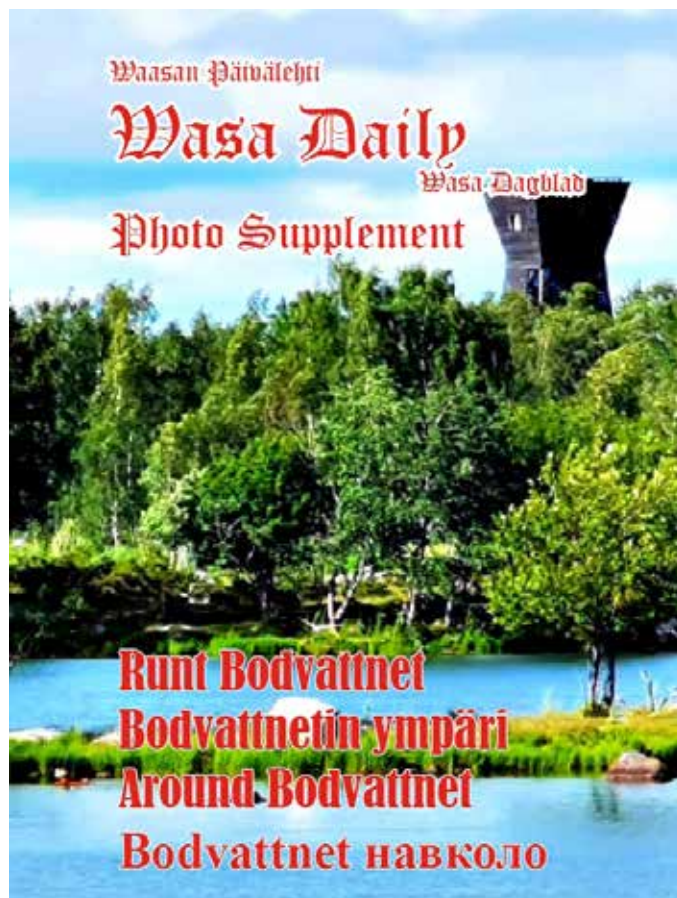
NASA Unveils Celestial Fireworks as Official Hubble 25th Anniversary Image.jpg

The star cluster Westerlund 2 in the Milky Way galaxy, with an estimated age of about one or two million years. It contains some of the hottest, brightest, and most massive stars known. The cluster resides inside a stellar breeding ground known as Gum 29, located 20,000 light-years away in the constellation Carina.

 NASA, ESA, the Hubble Heritage Team (STScI/AURA), A. Nota (ESA/STScI), and the Westerlund 2 Science Team

 Public domain

Nästa vecka:

Från läsarna

Vi tar väldigt gärna emot inläggfrån våra läsare. Kommentarer, historier, minnen, debatt, nyheter från hemorten. Sannolikt-kommer detta att vara den viktigaste delen i denna vår tidning. Men utrymmet är ju begränsat, så skriv gärna rätt så kort! Säsänd gärna inlägg till: wasadagblad@gmail-com

Annonsera i WD

Det kan ha ett visst PR-värde att vara bland de första som annonserar i denna historiska och hypermodärna dagstidning. Sänd annonser till wasadagblad@gmail.com som jpg, tiff eller png,

WASA DAGBLAD
wasadagblad@gmail.com